

ΜΙΑ ΟΡΘΟΔΟΞΟΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΙΑΣ ΕΚΚΟΣΜΙΚΕΥΜΕΝΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1880, ὁ Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι ἐστέκετο ἐνώπιον τοῦ νεοαποκαλυφθέντος μνημείου τοῦ Ἀλεξάντερ Πούσκιν στὴν Μόσχα. Μιλοῦσε γιὰ τὴ Ρωσία, ἀλλὰ, ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν ἀκροατῶν του, ἔτεινε τὸ χέρι πρὸς τὴν Εὐρώπην – πρὸς τὴν Δύσιν τὴν ὁποίαν κάποτε εἶχε χαρακτηρίσει «νεκροταφεῖον». Καὶ ὅμως ἐφώναξε: «Ἐλάτε, Εὐρωπαῖοι! Πιεῖτε ἀπὸ τὴν ρωσικὴν ψυχὴν ποὺ ἐνώνει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους! Ἡ ἀποστολή μας εἶναι ἡ οἰκουμενικότητα καὶ ἡ παγκόσμια ἀδελφосύνη!»

Τοῦτο τὸ παράδοξον παραμένει πάντοτε ἐπίκαιρον. Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη περιγράφεται ὀρισμένες φορὲς ὡς πνευματικὴ ἔρημος, ὡς γῆ τῆς λίθης. Ὡστόσο, ἡ ἐμπειρία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν Μπενελούξ ἀφηγεῖται μίαν περισσότερο σύνθετην ἱστορίαν: αὐτὴν μίας πιστότητος μὲ διάκρισιν, μίας παρουσίας μὲ ταπεινότητα καὶ μίας ἐλπίδος ποὺ ἀναγεννᾶται συνεχῶς.

Δὲν γράφω τὶς γραμμὲς αὐτὲς ὡς ἐξωτερικὸς παρατηρητής. Γεννήθηκα στὴν Γάνδη, ἀπὸ Φλαμανδοὺς γονεῖς, ὑπηρετῶ σήμερον ὡς Μητροπολίτης Βελγίου καὶ Ἐξαρχος Κάτω Χωρῶν καὶ Λουξεμβούργου, ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Διὰ πρώτην φορὰν, ἡ Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐμπιστεύθηκε μίαν Ἱερὰν Μητρόπολιν σὲ ἓναν αὐτόχθονα. Αὐτὴ ἡ ἐπιλογή εἶναι περισσότερον ἀπὸ συμβολικὴ: δεικνύει ὅτι ἡ Ὀρθοδοξία δὲν εἶναι ξένη σ' αὐτὴν τὴν γῆ.

Μία Ἐκκλησία καλῶς ριζωμένη καὶ ταυτοχρόνως οἰκουμενικὴ

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Βελγίου ἰδρύθη τὸ 1969 ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἀθηναγόρου, ὁ ὁποῖος καὶ εἶχε κατανοήσει ὅτι τὰ μεταναστευτικὰ ρεύματα τοῦ 20οῦ αἰῶνος ἔμελλαν νὰ μεταμορ-

φώσουν μονίμως την Ὁρθόδοξον παρουσίαν στήν Εὐρώπην. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ, ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως κ.κ. Βαρθολομαῖος, συνεχίζει με σταθερότητα αὐτὸ τὸ ὄραμα: ἡ Ὁρθόδοξος διασπορὰ δὲν εἶναι ἓνα ἀτύχημα τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ μία συστατική διάστασις τῆς Ἐκκλησίας σήμερα.

Στὶς χῶρες τῆς Μπενελούξ, ἡ Ἱερὰ ἡμῶν Μητρόπολις συγκεντρώνει πιστοὺς διαφόρων προελεύσεων: Ἕλληνες κατὰ πλειοψηφία, ἀλλὰ ἐπίσης Οὐκρανοὺς, Ρουμάνους, Ρώσους, Σέρβους, Πολωνοὺς, Γεωργιανούς, Ἀραβοφώνους καὶ ἓναν αὐξανόμενο ἀριθμὸ αὐτοχθόνων. Τελοῦμε τὶς ἱερὰς ἀκολουθίας στὰ ἑλληνικά, στὰ γαλλικά, στὰ ὀλλανδικά, ἐνίοτε στὰ ἀραβικά, στὰ οὐκρανικά, στὰ ρουμανικά ἢ καὶ στὰ σλαβωνικά. Αὐτὴ ἡ πολυμορφία δὲν ἀποτελεῖ ἀδυναμίαν: εἶναι συγκεκριμένη ἔκφρασις τῆς καθολικότητος τῆς Ἐκκλησίας.

Ὡστόσο, ἡ πρόκλησις παραμένει ἡ ἐνότητι. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν μπορεῖ νὰ περιορισθῆ εἰς μίαν ἐθνοτικὴν ταυτότητα. Εἶναι εὐχαριστιακὴ κοινωνία. Τὸ νὰ εἶσαι πιστὸς εἰς τὴν παράδοσιν σημαίνει νὰ ὑπερβαίνεις τὰ ἐθνικὰ σύνορα δίχως νὰ ἀπολέσεις τὸν πλοῦτον τῶν πολιτισμῶν.

Ζώντας τὴν πίστιν ἐντὸς μίας ἐκκοσμικευμένης κοινωνίας

Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη χαρακτηρίζεται συχνὰ ὡς μεταχριστιανική. Οἱ ἐκκλησίες ἀδειάζουν, ἡ πίστις φαίνεται νὰ περιθωριοποιεῖται. Ἐν τούτοις, ἡ ποικιλομορφία εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐμπειρία δείχνει μίαν πρὸς σύνθετη πραγματικότητα.

Στὶς ἐνορίες μας, συναντῶ οἰκογένειες ἀπὸ μικτοὺς γάμους, νέους οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νὰ κατανοήσουν τὴν Λειτουργίαν, ἐνήλικες οἱ ὅποιοι ἀναζητοῦν μίαν ἐμβάθυνσιν στὴν πίστιν. Ἡ Ὁρθοδοξία προσελκύει διὰ τῆς συνοχῆς της, διὰ τῆς ἐνότητος ποὺ προσφέρει μεταξύ προσευχῆς, δόγματος καὶ καθημερινῆς ζωῆς.

Ἡ πρόκλησις εἶναι αὐτὴ τῆς πολιτισμικῆς ἐνσωματώσεως: νὰ μεταδώσωμε ἀναλλοίωτον τὸν θησαυρὸν ποὺ λάβαμε, καθιστώντάς τον, ταυτοχρόνως, προσβάσιμον στὶς γλῶσσες καὶ στὶς πολιτισμικὰς κατηγορίας τῆς ἐποχῆς μας. Νὰ μεταφράσωμεν δίχως νὰ ἀποδυναμώσωμεν τὸ κείμενον. Νὰ ἐξηγήσωμεν δίχως νὰ ἀμβλύνωμεν τὴν ἀλήθειαν.

Ὡστόσο, ὅταν μιλοῦμε γιὰ ἐκκοσμικέυσιν, πρέπει νὰ τὸ πράττομε ἀληθινὰ καὶ ταπεινὰ. Τὸ φαινόμενο δὲν ἀφορᾷ μόνον τοὺς «ἄλλους», οὔτε μόνον τὴν γύρω μας κοινωνίαν. Ἀφορᾷ καὶ ἐμᾶς.

Ἄς ξεκινήσουμε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας

Ἡ ἐκκοσμίκευσις δὲν ἀποτελεῖ πρόκλησιν μόνο γιὰ τὶς δυτικὲς ἐκκλησίες. Θὰ ἦταν ἄδικο –καὶ καθόλου διαυγὲς– νὰ μὴν ξεκινήσουμε μὲ μιὰ ἐνδοσκοπίη. Ἡ στροφὴ στὸν ἑαυτὸ μας εἶναι μερικὲς φορὲς πρὸ ἀπαραίτητη ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴ κριτικὴ.

Συχνὰ θέτω μιὰ ἀπλῆ ἐρώτησι: πόσοι Ἕλληνες ζοῦν καὶ ἐργάζονται στὶς Βρυξέλλες; Ἀρκετὲς δεκάδες χιλιάδες. Πόσοι συμμετέχουν τακτικὰ στὴ λειτουργικὴ ζωὴ; Μιὰ μειοψηφία. Πολλοὶ δηλώνουν πιστοί, καὶ εἶναι σίγουρα εὐλογοί. Ἀλλὰ ἡ πίστις παραμένει συχνὰ σὲ κατάστασι ἀναμονῆς, εὐθραυστη, ἀνεπαρκῶς τροφοδοτημένη.

Ἔχει ἐγκατασταθεῖ μιὰ ὀρισμένη ἀδιαφορία. Ὅχι ἐχθρότητα, ἀλλὰ ἀπόστασι. Πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅτι, γιὰ δεκαετίες, ὑπῆρχε ἔλλειψις ἐπαρκοῦς ἐπενδύσεως στὴν κατήχησι, στὴ σταθερὴ ἐκπαίδευσι, στὴν πνευματικὴ συνοδεία. Δὲν τὸ λέω αὐτὸ γιὰ νὰ κατηγορήσω τοὺς ἱερεῖς μας, οἱ ὅποιοι ὑπηρετοῦν μὲ ἀφοσίωσι σὲ συχνὰ ἀπαιτητικὲς συνθήκες. Ἀλλὰ συλλογικά, θὰ μπορούσαμε νὰ ἔχουμε κάνει περισσότερα.

Ἡ ἀνανέωσι δὲν θὰ προσέλθῃ μόνον ἀπὸ ἐκείνους ποὺ χτυποῦν τὴν πόρτα μας. Ἐξαρκᾶται ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἰκανότητά μας νὰ ἀναζωπυρῶσουμε τὴ φλόγα σὲ ἐκείνους ποὺ ἀνήκουν ἤδη ἀπὸ καιρὸ στὴν Ἐκκλησία.

Αὐτὴ ἡ πεποίθησι δὲν εἶναι καινούργια. Κατὰ τὴ Γενικὴ Συνέλευσι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν στὸ Ναϊρόμπι, ὁ πατὴρ Κύριλλος Ἀργέντης δὴλωσε μὲ ἀπόλυτη σαφήνεια: «Πρέπει νὰ προσπλυτίσουμε τοὺς πιστοὺς μας στὴν Ὁρθοδοξία παρὰ νὰ προσπλυτίσουμε τοὺς ἕτεροδόξους στὴν Ὁρθοδοξία».

Δὲν ἐπρόκειτο γιὰ ἀποκίρυξιν τῆς ἱεραποστολικῆς ἀποστολῆς, ἀλλὰ γιὰ μιὰ πρόσκλησι πρὸς ἐμβάθυνσιν. Πολλοὶ ἀνήκουν στὴν Ἐκκλησία λόγῳ παραδόσεως, πολιτισμοῦ, οἰκογενειακῆς μνήμης. Ἀλλὰ τὸ νὰ ἀνήκει δὲν σημαίνει ἀκόμα ὅτι ζεῖς πλήρως τὴν πίστι.

Αὐτὰ τὰ λόγια παραμένουν ἐπίκαιρα. Πρὶν κοιτάξουμε πρὸς τὰ ἔξω, καλούμαστε νὰ ἀνανεώσουμε ἀπὸ μέσα τὴν ἐκκλησιαστικὴ συνείδησι, τὴν ἐκπαίδευσι, τὴ μυστηριακὴ ζωὴ, τὴν πνευματικὴ συνοδεία. Ἡ ἀληθινὴ μαρτυρία ξεκινᾷ μὲ μιὰ ζωντανὴ πίστι.

Νέοι σὲ ἀναζήτηση αὐθεντικότητας

Ἐνα ἀξιοσημείωτο φαινόμενο τῶν τελευταίων ἐτῶν εἶναι ἡ ἀφίξις νέων αὐτοχθόνων ποὺ ἀνακαλύπτουν τὴν Ὁρθοδοξία ἀπὸ μόνοι τους. Δὲν κάνουμε ἐνεργὸ προσπλυτισμὸ. Ὡστόσο, αὐτοὶ χτυποῦν τὶς πόρτες μας.

Ἔχουν διαβάσει ἕνα κείμενο, ἔχουν δεῖ μιὰ εἰκόνα, ἔχουν παρακολουθήσει μιὰ Λειτουργία. Ἀναζητοῦν μιὰ ἀπαιτητική, μὴ ἐξευγενισμένη πίστη. Εἶναι εὐαίσθητοι στὸ πνευματικὸ βάθος καὶ στὴν ἱστορική συνέχεια τῆς Ἐκκλησίας.

Τοὺς καλωσορίζουμε μὲ ἀγάπη. Ὡστόσο, παραμένουμε σὲ ἐγρήγορση. Τὰ κοινωνικὰ δίκτυα διαδίδουν μερικὲς φορὲς ἀπλουστευτικὲς ἢ ἰδεολογικοποιημένες ἀπόψεις γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία. Ὑπάρχουν ρεύματα ποὺ χαρακτηρίζονται ἀπὸ φανατισμὸ ἢ φονταμενταλισμὸ, τὰ ὁποῖα χρησιμοποιοῦν τὴν παράδοσιν ὡς μέσο γιὰ τὸν καθορισμὸ τῆς ταυτότητός τους.

Ὁ ρόλος μας εἶναι νὰ καθοδηγήσουμε αὐτοὺς τοὺς νέους πρὸς μιὰ ἰσορροπημένη πίστη. Θέλουμε νὰ διαμορφώσουμε χριστιανοὺς ποὺ εἶναι ριζωμένοι στὴν παράδοσιν, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀνοιχτοὶ καὶ μὲ σεβασμὸ πρὸς τοὺς ἄλλους. Ἡ πίστη δὲν πρέπει ποτὲ νὰ μετατρέπεται σὲ ἀκαμψία. Ἡ αὐθεντικότητα δὲν σημαίνει ἀποκλεισμὸ.

Ἡ ποιμαντικὴ τῶν νέων: μιὰ βασικὴ προτεραιότητα

Μὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα, ἀποδίδω ἰδιαιτέραν σημασίαν στὴν ποιμαντικὴν τῶν νέων μας. Κατὰ τὴν γνώμην μου, αὐτὴ ἔχει κοσμοϊστορικὴ σημασία διὰ τὸ μέλλον τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν Δυτικὴ Εὐρώπη.

Δύο φορὲς τὸν χρόνον, προσκαλοῦμεν ὅλους τοὺς νέους τῆς Μητροπόλεως νὰ συγκεντρωθοῦν: μιὰ μέρα κατὰ τὴν ἀναστάσιμην περίοδον καὶ ἕνα Σαββατοκύριακον κατὰ τὸν Ὀκτώβριον. Αὐτὲς οἱ συναντήσεις διοργανώνονται μὲ προσκεκλημένους ὁμιλητὰς –θεολόγους, μοναχοὺς καὶ μοναχές, ἱερεῖς, ἀφοσιωμένους στὴν μαρτυρίαν τοῦ εὐαγγελίου– ποὺ τροφοδοτοῦν τὴν σκέψιν καὶ ἐνθαρρύνουν τὸν διάλογον. Ἀλλὰ πέρα ἀπὸ τὶς διαλέξεις, τὸ οὐσιαστικὸν μέρος εἶναι ἡ κοινὴ προσευχή, ἡ λειτουργία, οἱ ἀδελφικὲς ἀνταλλαγές, ἡ συγκεκριμένη ἐμπειρία τῆς Ἐκκλησίας ὡς οἰκογενείας.

Θυμοῦμαι ὅτι στὴν ἀρχὴ τῆς ἐπισκοπικῆς μου διακονίας, ἔπρεπε νὰ ἐπιμένω στοὺς ἱερεῖς νὰ στέλνουν μερικοὺς νέους σὲ αὐτὲς τὶς συναντήσεις. Ἔπρεπε νὰ τοὺς πείσω, νὰ τοὺς ὑπενθυμίζω, νὰ τοὺς ἐνθαρρύνω. Σήμερον, ἡ κατὰ-

στασις ἔχει ἀλλάξει. Οἱ ἐγγράφες ὑπερβαίνουν μερικὲς φορὲς τὶς δυνατότητες φιλοξενίας μας, καὶ εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ νέοι ποὺ ζητοῦν περισσότερες εὐκαιρίες συναντήσεως.

Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ εἶναι γιὰ μένα ἕνα σημάδι ἐλπίδας. Δείχνει ὅτι ἡ ὀρθόδοξος νεολαία δὲν ἐπιθυμεῖ μόνον νὰ λαμβάνει, ἀλλὰ καὶ νὰ συμμετέχει ἐνεργὰ στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ. Ἐπιθυμεῖ νὰ κατανοήσει, νὰ ἐμβαθύνει, νὰ συστρατευθεῖ.

Σὲ ἕνα ἐκκοσμικευμένο περιβάλλον, αὐτὲς οἱ συναντήσεις προσφέρουν ἕναν χῶρο ὅπου οἱ νέοι μποροῦν νὰ θέτουν τὶς ἐρωτήσεις τους χωρὶς φόβο, νὰ ἀντιμετωπίζουν μὲ τὴν πίστιν τους τὶς σύγχρονες προκλήσεις καὶ νὰ ἀνακαλύπτουν ὅτι δὲν εἶναι μόνοι. Προωθοῦν τὴν πνευματικὴ καὶ ἀνθρώπινη ὠρίμανση, μακριὰ ἀπὸ εὐκολοὺς ριζοσπαστισμούς.

Διάλογος καὶ εὐθύνη

Ἡ παρουσία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν Δυτικὴν Εὐρώπην δὲν μπορεῖ νὰ περιορίζεται μόνον στὴν ἐσωτερικὴ ζωὴ τῶν κοινοτήτων μας. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως πάντα ἐνθάρρυνε τὸν διάλογον μὲ τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες καὶ μὲ τὴν κοινωνίαν.

Μέσα σὲ ἕνα πλουραλιστικὸν περιβάλλον, ἡ Ὁρθοδοξία καλεῖται νὰ δώσει τὴν μαρτυρίαν τῆς μὲ σθένος καὶ εὐγένεια. Δὲν εἶναι οὔτε ἕνα πολιορκημένο φρούριο οὔτε μιὰ πραγματικότητα ποὺ ἔχει διαλυθεῖ στὸν σχετικισμό. Εἶναι μιὰ ζωντανὴ παράδοση, ἱκανὴ νὰ μιλήσει στὸν σύγχρονο ἄνθρωπο.

Ἕνα πεδίο ἐλπίδας

Ἄν ὁ Φιοντόρ Ντοστογιέφσκι ἐπέστρεφε σήμερα καὶ περιόδευε στὶς ἐνορίες μας στὴ Μπενελούξ, θὰ ἔβλεπε σίγουρα τὶς ἀδυναμίες τῆς Δύσης. Ἀλλὰ θὰ συναντοῦσε ἐπίσης ἐνθουσιώδεις κοινότητες, νέους συγκεντρωμένους στὴν προσευχή, ἀνθρώπους ποὺ ἤλθαν ἐλεύθερα νὰ χτυπήσουν τὴν πόρτα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη δὲν εἶναι νεκροταφεῖο. Εἶναι ἕνα πεδίο ἐλπίδας.

Τὸ μέλλον τῆς Ὁρθοδοξίας ἐδῶ ἐξαρτᾶται λιγότερον ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν μας καὶ περισσότερο ἀπὸ τὴν ἰκανότητά μας νὰ διαμορφώσουμε ἰσορροπημένους χριστιανούς: βαθιὰ ριζωμένους στὴν παράδοση, πιστοὺς στὸν λειτουργικὸ καὶ

θεολογικό πλοῦτο τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ ἀνοιχτούς, σεβαστικούς καὶ ἱκανούς γιὰ διάλογο.

Ὅπως ἔχει συχνὰ ἐπισημάνει ὁ Olivier Clément, ἡ ἐποχή μας ἴσως δὲν ἔχει πλέον ἀνάγκη ἀπὸ κοινωνιολογικὲς χριστιανοσύνες, ἀλλὰ ἀπὸ «μικρὲς, ἐνθουσιώδεις κοινότητες», βαθιὰ ριζωμένες στὴν Θεία Εὐχαριστία καὶ ἱκανὲς νὰ ἀκτινοβολοῦν γύρω τους. Ὅχι ομάδες κλεισμένες στὸν ἑαυτὸν τους, ἀλλὰ ζωντανοὶ πυρῆνες, δημιουργικὲς μειονότητες, τῶν ὁποίων ἡ πνευματικὴ ποιότητα γίνεται μαρτυρία.

Ἡ ἀποστολή μας εἶναι ἡ οἰκουμενικότητα καὶ ἡ ἀδελφосύνη. Ὅχι ὡς ἀφηρημένη ἰδέα, ἀλλὰ ὡς πραγματικότητα ποὺ βιώνεται γύρω ἀπὸ τὸ ἴδιο δισκοπότηρο.

Ὅσο ἡ Θεία Λειτουργία τελεῖται στὶς Βρυξέλλες, στὸ Ἄμστερνταμ, στὸ Λουξεμβούργο, ὅσο οἱ νέοι συγκεντρώνονται γιὰ νὰ προσευχηθοῦν καὶ νὰ συλλογιστοῦν μαζί, ὅσο οἱ ἄνδρες καὶ οἱ γυναῖκες συνεχίζουν νὰ ἀναζητοῦν τὸν Θεὸ μὲ εἰλικρίνεια, ἡ Δύση δὲν θὰ εἶναι νεκροταφεῖο.

Θὰ εἶναι μιὰ γῆ ποὺ περιμένει τὴ μεταμόρφωση.